PRZEGLĄD BIBLIOTECZNY 2009 z. 1
PL ISSN 0033-202X

EVELINA KRISTANOVA
Katedra Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej
Uniwersytet Łódzki
e-mail: evlin@toya.net.pl

BIBLIOTEKA NARODOWA ŚW. ŚW. CYRYLA I METODEGO W SOFII. HISTORIA I WSPÓŁCZESNOŚĆ

Evelina Kristanova – adiunkt w Katedrze Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej UŁ, sekretarz redakcji *Acta Universitatis Lodziensis. Folia Librorum*. Specjalizuje się w zakresie prasy polskiej i problematyki bibliotek bułgarskich. Do najważniejszych publikacji autorki należą: *Program społeczny i kulturalny „Tęczy" (1927-1939) na tle prasy katolickiej w II Rzeczypospolitej* (Łódź: Ibidem 2006), Usługi bibliotek bułgarskich na podstawie stron WWW – pierwszy krok do sukcesu użytkownika. W: *Biblioteka: klucz do sukcesu użytkowników*, pod red. M. Kocójowej, Kraków 2008, „Tygodnik Warszawski" (1945-1948) na tle polskiej prasy katolickiej. *Łódzkie Studia Teologiczne* 2008 nr 17.

SŁOWA KLUCZOWE: Działalność bibliotek narodowych. Bułgarska Biblioteka Narodowa. Biblioteka Narodowa św. św. Cyryla i Metodego w Sofii.

ABSTRAKT: W artykule przedstawiono rys historyczny i współczesną działalność bułgarskiej Biblioteki Narodowej św. św. Cyryla i Metodego w Sofii. Biblioteka jest największą i najstarszą instytucją kultury w Bułgarii. Swoją działalność rozwija poprzez kontynuację zadań tradycyjnych, jak też wdrażanie nowych technologii i usług wirtualnych. Uczestniczy także w nowych projektach międzynarodowych. Prowadzi badania w zakresie bibliotekoznawstwa, bibliografii, działalności wydawniczej, archiwistyki, restauracji i konserwacji rękopisów.

WPROWADZENIE

Biblioteka narodowa (*bibliothecae patriae*) wedle definicji *Encyklopedii wiedzy o książce* to „główna biblioteka państwowa gromadząca i udostępniająca pełną produkcję wydawniczą danego narodu (najczęściej wraz z obcym piśmiennictwem o nim)" (*Encyklopedia...*, 1971, szp. 227). Posiada przy tym charakter uniwersalny i naukowy oraz prawo do egzemplarza obowiązkowego. Zazwyczaj – choć nie zawsze (np. w Rosji są to odrębne instytucje) – jest jednocześnie narodową centralą bibliograficzną odpowiedzialną za wydawanie bieżącej bibliografii narodowej. Wyróżnia się często unikatowym i cennym księgozbiorem. Książnica narodowa pełni szczególnie ważną rolę

w społeczeństwie, gdyż jest skarbnicą wiedzy i ośrodkiem ochrony dóbr kultury danego narodu.

Współcześnie zmienia się oblicze bibliotek narodowych. Ostatnie dziesięciolecie – pod wpływem nowych technologii – przyczyniło się do rozwoju narodowych książnic w Europie i na świecie. Andrew Green z Biblioteki Narodowej Walii zwrócił uwagę na kilka kierunków przemian: nastąpiło rozszerzenie kręgu odbiorców o badaczy będących poza nauką instytucjonalną i przedstawicieli tzw. pokolenia sieciowego, co spowodowało przebudowę gmachów bibliotek oraz skoncentrowanie uwagi na świadczenie nowych usług, zmieniła się tradycyjna funkcja bibliotek narodowych, do czego przyczyniło się utrwalanie wiedzy na nośnikach elektronicznych. Naglącą potrzebą stała się dygitalizacja zbiorów i ochrona zasobów cyfrowych dla przyszłych pokoleń. Ponadto zaczęły powstawać narodowe biblioteki online (Green, 2008).

Po wydarzeniach społeczno-politycznych rozpoczętych w Polsce w 1989 r. przemianie uległy również narodowe biblioteki państw postkomunistycznych. Na temat bułgarskiej biblioteki narodowej w języku polskim ukazało się niewiele opracowań. Krótką wzmiankę o książnicy podała *Encyklopedia wiedzy o książce* (*Encyklopedia...*, 1971, szp. 356). Znane są też niewielkie artykuły Haliny Cirlić, Arundela Esdaile i Kremeny Zotowej (Cirlić, 1958; Esdaile, 1958; Zotowa, 1979). Ten ostatni został napisany z okazji setnej rocznicy powstania placówki. Sto dziesiątą rocznicę upamiętnił Petyr Karaangow (Karaangow, 1987-1988). Ostatnio jednak, pomimo obchodów 125. rocznicy jej powstania, nie ukazało się żadne opracowanie w polskiej literaturze przedmiotu. Bogatsza jest oczywiście literatura w języku bułgarskim. Celem artykułu jest przybliżenie polskim czytelnikom historii i stanu obecnego Biblioteki Narodowej w Sofii. Status biblioteki narodowej (Janczak, 2006), posiada jeszcze jedna biblioteka na terenie Bułgarii – Regionalna Biblioteka Narodowa „Iwan Wazow" w Płowdiwie, o której tu szerzej nie będzie mowy.

RYS HISTORYCZNY

Historia bibliotek narodowych kształtuje się zazwyczaj na tle warunków społeczno-politycznych i kulturalnych danego państwa. Myśl o zgromadzeniu księgozbioru o narodowym znaczeniu zrodziła się wśród bułgarskiej emigracji w drugiej połowie XIX w., jeszcze w okresie niewoli tureckiej. Pierwszą inicjatywą było założenie w Bukareszcie czytelni pod nazwą „Braterska miłość" (Bratska ljubow), którą zaczęto traktować jako zalążek przyszłej biblioteki narodowej (Dimczew, 2005).

Czwartego kwietnia 1878 r. z propozycją założenia biblioteki jako pierwszy wystąpił sofijski nauczyciel i sekretarz Rady Miasta, Michaił Bobotinow. Jego zamierzeniem było stworzenie bogatej biblioteki publicznej służącej kulturze i edukacji w mieście (*Narodna Biblioteka...*, 2008a). We wrześniu podjęto kroki dotyczące jej finansowania z funduszu dla bibliotek Iwana Denkogłu oraz darów z prywatnych bibliotek, m.in. Aleksandra Paula, Petyra Ałabina, Marina Drinowa i in.[1]. Wkrótce Rada Miejska przekazała na ten cel

[1] Paul był jednym z pierwszych darczyńców Biblioteki. Podarował jej z prywatnego księgozbioru 228 tomów, które stały się podstawą do tworzenia zbioru przyszłej książnicy narodowej. Rosyjski społecznik, administrator i pisarz Ałabin znany był też jako bibliofil i założyciel bibliotek rosyjskich. Historyk i naukowiec rosyjski Drinow był jednym z założycieli Bułgarskiego Towarzystwa Literackiego w Braile, gdzie przyczynił się do utworzenia pierwszej biblioteki naukowej. Utożsamiając się z narodem bułgarskim pod koniec życia przekazał Bibliotece Narodowej cały swój prywatny zbiór liczący 3 tys. tomów.

600 tomów książek (Tilewa, 2003, s. 204). Inicjatorami powstania biblioteki byli zarówno Bułgarzy, jak i Rosjanie. Datę 10 grudnia 1878 r. uważa się za dzień ufundowania Sofijskiej Biblioteki Publicznej (*Bułgarska kniga*, 2004, s. 297). Przy niej powstała bezpłatna czytelnia, którą otwarto 15 stycznia 1879 r. Przewidziano w niej tylko korzystanie na miejscu, bez wypożyczeń do domu (Tilewa, 2003, s. 211-212). Określono, że Biblioteka będzie otrzymywać i udostępniać czytelnikom periodyki: 3 bułgarskie, 2 serbskie, 1 chorwacki, 1 czeski, 8 rosyjskich, 6 francuskich i 5 niemieckich. Czas pracy wyznaczono w godzinach 14-19. Początkowy okres działalności publicznej nadał placówce charakter czytelni utrzymywanej z darów i składek członkowskich. Po kilku miesiącach – po wyczerpaniu zasobów finansowych – Biblioteka nie mogła spełniać swoich zadań. Wyjściem z impasu mogło stać się przekształcenie jej w organ Ministerstwa Oświaty, co zapewniłoby finansowanie ze środków budżetu państwa.

Miano bułgarskiej Biblioteki Narodowej (BN) placówka otrzymała 5 czerwca 1879 r. staraniem przewodniczącego Tymczasowej Komisji Bibliotecznej, którym był Marin Drinow. Stała się wtedy instytucją państwową podległą Ministerstwu Oświaty. Rosjanin Drinow zasłużył się szczególnie w tworzeniu placówki, gdyż posiadał ogólną wiedzę o pracy i funkcjonowaniu bibliotek europejskich. Traktował przy tym książnicę jako archiwum centralne słowiańskich rękopisów, zwracał uwagę na gromadzenie księgozbioru z zakresu nauk humanistycznych i dbał o utrzymywanie kontaktów zagranicznych. Pragnął przyłączyć do niej muzeum. Miał również ambicję, aby Biblioteka posiadała własną księgarnię. Opiekę nad książnicą sprawował nadal po wyjeździe z Bułgarii. W osobnej korespondencji wskazywał na autorów i dzieła, które powinny znaleźć się w księgozbiorze. Sugerował również, aby niepotrzebne tytuły nie były niszczone, a wyprzedawane (Chadżichristow, 2003, s. 218-222).

Początkowo Bibliotece przyznano trzy etaty: tzw. głównego bibliotekarza (czyli dyrektora) oraz starszego i młodszego bibliotekarza. Pierwszym dyrektorem został Georgi Kirkow, który niemal natychmiast zwrócił się do Ministerstwa z prośbą o przyznanie egzemplarza obowiązkowego. Po nim w 1880 r. o to samo starali się następni dyrektorzy. Konstantin Ireczek i Petko Sławejkow (Wyłczew, 2005, s. 20). Ireczek – czeski historyk i członek honorowy Bułgarskiego Towarzystwa Literackiego – położył ogromne zasługi dla powstania bibliografii książki bułgarskiej. W swoich zapiskach ubolewał nad brakiem inwentarza, katalogu i jakiegokolwiek spisu ksiąg oraz nad ogólnym bałaganem w Bibliotece. W pamiętniku wyrażał też żal, iż przyjął tę pracę. Ostatecznie zwolnił się na własne życzenie (Ireczek, 1932, s. 445-449). Aleksandyr Bałabanow w artykule *Biblioteka i dyrektorzy* – napisanym w 1930 r. z okazji 50-lecia powstania placówki zauważał: „Kierownictwo biblioteki było powierzane zwykle przypadkowym osobom, [...] dlatego przypadkowe były też książki w tej bibliotece" (Bałabanow, 2003, s. 225). Autor sam często natrafiał na mało wartościowe tytuły, zbyt długo obecne w katalogu, np. *Jak doić krowy*, *Jak nauczyć się wszystkich języków w ciągu 24 godzin* itp. W ciągu pół wieku na stanowisku dyrektora BN zmieniły się 22 osoby[2]. Byli wśród nich: teolodzy, pedagodzy, germaniści, prawnicy, mate-

[2] Oto oni: G. Kirkow, K. Ireczek, P. R. Sławejkow, W. Manczew, W. Stojanow, D. Marinow, P. Karołew, Il. Miłarow, A. Kozarow, D. Panajotow, P. Sławejkow, W. Sziszmanow, S. Zaimow, N. Michow, N. Bobczew, A. Złatanow, M. Tichow, S. Czilingirow, S. Stanimirow, R. Rajczew, B. Angełow i W. Jordanow.

matycy, jeden romanista, filolog słowiański i malarz. W Bibliotece pracowało też wielu znanych pisarzy, jak: Penczo Slawejkow, Penju Jaworow, Elin Pelin, Stanisław Czilingirow, którzy z pracą bibliotekarską mieli niewiele wspólnego (Borow, 2003, s. 229). Większość z nich nie była przygotowana merytorycznie. Bibliotece nie służyła także częsta zmiana kierownictwa. Jedenaście osób utrzymało się na stanowisku zaledwie około roku. Tylko jeden z dyrektorów pełnił funkcję ponad 10 lat (Bałabanow, 1934, s. 253-255). Pierwszym bibliotekarzem z prawdziwego zdarzenia był Christo Krusza z Samokowa (*Byłgarska kniga*, 2004, s. 297).

O egzemplarz obowiązkowy starano się również w Regionalnej Bibliotece w Płowdiwie i uzyskano go dzięki ustawie o wolności druku, przyjętej w listopadzie 1881 r. Zobowiązała ona wydawców do przekazywania Bibliotece w Płowdiwie dwóch egzemplarzy każdego druku[3]. Po raz pierwszy za nieprzestrzeganie ustawowych postanowień zagrożono sankcjami, nad wypełnieniem których szczególnie czuwał Ilija Jowczew – dyrektor Płowdiwskiej Biblioteki Narodowej. W Sofii istotnym krokiem w kierunku otrzymywania egzemplarza obowiązkowego przez książnicę narodową była ustawa z lutego 1883 r., w myśl której placówce przyznano również dwa egzemplarze. Niestety, nie przewidziano kar za niezważanie na postanowienia, dlatego też wydawcy nie czuli się zobowiązani do ofiarowywania książnicy druków. Lekceważenie tego obowiązku stało się istotnym problemem dla dyrektorów BN. Konstantin Ireczek w opracowanej przez siebie instrukcji z maja 1884 r. – wśród zadań sofijskiej Biblioteki Narodowej – podkreślił znaczenie gromadzenia wszystkich wydawnictw bułgarskich oraz posiadania kilku egzemplarzy cennych druków w celu uchronienia jednego z nich przed zniszczeniem i zachowania dla potomnych. Towarzyszyła mu jednocześnie idea utworzenia archiwum narodowego. Następny dyrektor, Wasił Stojanow, w sprawozdaniu z marca 1886 r. dla Ministerstwa Oświaty, podjął kwestię wydawnictw skonfiskowanych i zakazanych przez władzę, które również w dwóch egzemplarzach obowiązkowych powinny znaleźć się w książnicy narodowej. Jego kolejne wystąpienie – w grudniu 1886 r. – do władz Ministerstwa dotyczyło spraw związanych z opracowaniem bułgarskiej bibliografii narodowej. Domagał się również regulacji postanowień o bezpłatnym egzemplarzu. W tym samym czasie z podobną propozycją wystąpił dyrektor Płowdiwskiej Biblioteki Narodowej – I. Jowczew. W. Stojanow niejednokrotnie podejmował problem ustawy i nawet w 1889 r. wysłał gotowy jej projekt do Ministerstwa. W 1893 r. czterokrotnie żądał jego przyjęcia, ale niestety nie znalazł poparcia u władz. Warto zaznaczyć, że wspomniany projekt z 8. grudnia 1889 r. uwzględniał egzemplarz obowiązkowy nie tylko dla obu bibliotek narodowych, ale też dla bibliotek wyższych uczelni i Bułgarskiego Towarzystwa Literackiego. Przewidywał również odpowiednie kary za nieprzestrzeganie obowiązku przez wydawców. Wysiłki w tym kierunku popierał także dyrektor Narodowej Biblioteki w Płowdiwie, Stojan Argirow. Pomimo że środowisko Biblioteki Narodowej świadome wagi ustawy było już w latach dziewięćdziesiątych XIX w., to uchwalono ją dopiero 31. stycznia 1897 r. – na wniosek ministra Konstantina Weliczkowa (Wyłczew, 2005, s. 20-22).

W myśl przyjętej ustawy dwa bezpłatne egzemplarze wszelkich książek, broszur, gazet, czasopism, odezw, ilustracji, map powinny być przekazywane

[3] W Bułgarii istnieją dwie biblioteki narodowe. Regionalna Biblioteka w Płowdiwie do dziś posiada w regionie status książnicy narodowej i gromadzi na podstawie egzemplarza obowiązkowego rodzimą literaturę.

Bibliotece Narodowej w Sofii i Płowdiwie. Ustawa zobowiązywała do podjęcia prac nad wydawaniem bibliografii narodowej w formie kwartalnika zatytułowanego „Biuletyn Bibliograficzny" (*Narodna Biblioteka,* 2008c). Pierwsze prawo o egzemplarzu obowiązkowym eksponowało następujące najważniejsze cele: gromadzenie pełnej bułgarskiej produkcji wydawniczej, jej przechowywanie i ochronę dla przyszłych pokoleń oraz wydawanie bibliografii narodowej. Pojawienie się ustawy było bardzo ważnym wydarzeniem w historii nowego państwa bułgarskiego, gdyż do 1897 r. tylko osiem państw europejskich posiadało tego typu regulacje prawne.

W latach czterdziestych i pięćdziesiątych XX w. księgozbiór narodowej książnicy, jak też innych bibliotek, objęty został cenzurą. Wyeliminowano pozycje określonych autorów i tytuły tzw. szkodliwej literatury – wśród nich autorów niemieckich i włoskich. W założeniu władz powojennych biblioteki miały stać się narzędziem ideologii komunistycznej. Najważniejsza rola przypadła BN. W niej miała powstać osobna tajna sekcja literatury zakazanej i przechowywanej w jednym egzemplarzu pod ścisłą kontrolą. Biblioteki całego kraju miały przekazywać narodowej placówce ową „złą" literaturę. BN stała się zatem koordynatorem polityki bibliotecznej zgodnej z wymogami nowych władz, przeprowadzając tzw. czystkę w księgozbiorach. Z taką sytuacją nie mógł pogodzić się pierwszy powojenny dyrektor Todor Borow, którego w 1949 r. zastąpił Trajczo Kostow. Po nich kierownictwo przejął wierny systemowi Georgi Dobrew. Patronem Biblioteki wybrano Wasiła Kołarowa (Penełow, 2005, s. 96-101). W 1963 r. zmieniono nazwę na BN „Kirił i Metodij" (*Narodna Biblioteka*, 2008c), natomiast po 1989 r. przywrócono patronom w nazwie godność świętych.

Ze względu na to, że twórcami Biblioteki byli Bułgarzy wraz z Rosjanami, otrzymała ona na początek wiele darów rosyjskich. Wśród nich znalazły się prywatne kolekcje, m.in. księgozbiory Marina Drinowa oraz księcia Aleksandra Dondukowa-Korsakowa, licząca dwa tysiące egzemplarzy biblioteka prawnika Iwana Płatonowa, prace naukowe oraz podręczniki akademickie uniwersytetów i akademii rosyjskich z Moskwy, Kijowa, Odessy, Petersburga (Tilewa, 2003, s. 214-215). Ówczesny gubernator Sofii opłacał abonament 12 periodyków rosyjskich (*Byłgarska kniga* , 2004, s. 297).

Sporządzone inwentarze, katalogi i archiwum Biblioteki zostały zniszczone w czasie bombardowań w 1944 r. (Borow, 1981, s. 317-334). Po zakończeniu działań wojennych pracownicy książnicy skoncentrowali się na tworzeniu Centrum Rękopisów i Dokumentów (w jego ramach powstał Dział Rękopisów, Starych Druków, Bułgarskie Archiwum Historyczne, Dział Orientalny, Dział Portretów i Zdjęć) oraz Centrum Bibliografii Narodowej. Zaczęli ponadto uczestniczyć w międzynarodowych programach: Uniwersalnej Rejestracji Bibliograficznej (UBC), Uniwersalnym Dostępie do Publikacji (UAP), ISSN, ISBN, pracach IFLA i UNESCO (Dimczew, 2005, s. 75).

DZIAŁALNOŚĆ WSPÓŁCZESNA

W ostatnim okresie, po przemianach 1989 r., 11. sierpnia 1994 r. BN została uznana – wedle nowego prawa – za instytucję kulturalną o narodowym znaczeniu. W 1999 r. potwierdzono jej prawo do ochrony i rozwoju kultury bułgarskiej, a od 2000 r. – wraz z nowym ustawodawstwem – uzyskała prawo do otrzymywania egzemplarza obowiązkowego nie tylko książek, ale także

dokumentów innych typów (w tym elektronicznych). Placówka chroniona jest ustawą o ochronie kultury (*Ustawa...*, 1999) i finansowana przez Ministerstwo Kultury (Dipczikowa, 2005, s. 66).

Swoją działalność rozwija poprzez kontynuację zarówno zadań tradycyjnych, jak też wdrażanie nowych technologii i usług wirtualnych. Nadrzędnym zadaniem książnicy narodowej jest gromadzenie, przechowywanie i wieczyste archiwizowanie całej bułgarskiej produkcji wydawniczej (wszystkich książek wydawanych na terenie Bułgarii, książek w języku bułgarskim ukazujących się za granicą oraz obcojęzycznych druków zwartych o Bułgarii). Elena Janakiewa pisze, że przede wszystkim powinna ona udostępniać bazy danych o narodowym znaczeniu: bieżącą i retrospektywną bibliografię narodową, katalogi elektroniczne własnych zbiorów oraz katalog centralny (Janakiewa, 2005, s. 141).

Bułgarska bibliografia bieżąca dostępna jest elektronicznie od 1992 r. Ukazuje się w ośmiu seriach: *Byłgarski knigopis* (rejestruje wydawnictwa książkowe, oficjalne, nutowe, graficzne i kartograficzne), *Byłgarski disertacii* (bibliografia prac naukowych od 1973 r.), *Byłgarska diskografia* (bibliografia dokumentów dźwiękowych gromadzi dane od 1958 r.), *Byłgarski periodiczen peczat* (bibliografia czasopism; rejestruje tytuły gazet, czasopism, biuletynów i wydawnictw zbiorowych; rocznik ukazuje się od 1953 r.), *Letopis na statiite ot byłgarskite spisanija i sbornici* (od 1952 r. rejestruje artykuły z bułgarskich czasopism i wydań zbiorowych; miesięcznik), *Letopis na statiite ot byłgarskite westnici* (obejmuje artykuły z gazet bułgarskich; miesięczny biuletyn), *Byłgaria w czużdata literatura. Bułgarika* (rejestruje książki zagraniczne o tematyce bułgarskiej – bulgarica przedmiotowe oraz pisane przez Bułgarów – bulgarica etniczne; w formie rocznika), *Bibliografija na byłgarskata bibliografija* (bibliografia bibliografii; rocznik) (*Izdanija* ... 2008).

Biblioteka Narodowa po zakończeniu retrokonwersji katalogów książek bułgarskich udostępniła online informację o wszystkich książkach wydanych od 1878 r. do czasów współczesnych. Od 1990 r. osobno funkcjonuje katalog elektroniczny książek w językach obcych, a od 1995 r. – katalog centralny w dużych bibliotekach oraz od 1984 r. – katalog centralny periodyków. Bibliograficzna baza danych „Bułgarika" dostarcza informację o obcych autorach, których prace dotyczą Bułgarii, jak też o bułgarskich autorach publikujących za granicą. Biblioteka – dzięki udziałowi w projekcie „Elektroniczna informacja o bibliotekach" – posiada dostęp do baz danych EBSCO (Janakiewa, 2005, s. 141).

Obecnie książnica uczestniczy w programach Unii Europejskiej, m.in. w projekcie zakupu wydawnictw organizacji międzynarodowych i w projektach Europejskiej Komisji Ochrony Dokumentów (ECPA)[4]. Bierze udział

[4] ECPA – European Commission on Preservation and Access; – Europejska Komisja Ochrony i Dostępu – została założona w 1994 r. dla wspierania działań skierowanych na zwiększenie dostępności europejskich archiwów i bibliotek. Stara się chronić książki, dokumenty archiwalne, filmy, taśmy i dyski, które podlegają niszczącemu działaniu czasu. Po wprowadzeniu technik cyfrowych stara się sprostać problemom, związanym z oprogramowaniem i urządzeniami technicznymi. Zadaniem Komisji jest też zachowanie dla przyszłych pokoleń dziedzictwa dokumentacyjnego, które realizuje poprzez szeroko zakrojone programy zabezpieczenia i ochrony wszelkich form dokumentów. Celem ECPA jest podniesienie poziomu świadomości społecznej na powyższy temat, wpłynięcie na decyzje osób odpowiedzialnych za właściwe decyzje oraz użytkowników. ECPA funkcjonuje jako europejska platforma dyskusji i współpracy organizacji zajmujących się dziedzictwem narodowym w zakresie zachowania i udostępniania. Dla zrealizowania powyższych celów ECPA organizuje konferencje i warsztaty. Zajmuje się także publikowaniem odpowiednich materiałów. *Serwis informacyjny dla bibliotekarzy. Digitalizacja. Organizacje międzynarodowe* [online]; [dostęp: 19.06.2008]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.ukie.gov.pl/WWW/bib.nsf/0/5D1C3B7A674DF007C1256E85003CC77E?Open>.

również w inicjatywie UNESCO „Internet w bibliotekach bałkańskich", programie „Courants" francuskiego Ministerstwa Kultury – corocznego kształcenia pracowników, programie „Most między cywilizacjami" (Bułgaria – Iran) polegającym na współpracy bibliotek narodowych obu państw, a finansowanym przez Fundację Open Society G. Szorosa. Przez kilka ostatnich lat BN uczestniczyła również w programie dotyczącym międzynarodowej statystyki bibliotecznej LibEcon[5], do którego podawane są informacje o stanie bułgarskich bibliotek (Donczewa, 2005, s. 62-64). Ostatnio zaangażowano się w projekt zatytułowany „Biblioteka wirtualna – Bułgaria" (*Godiszen otczet*, 2007).

Na temat aktualnego funkcjonowania placówki dowiadujemy się wiele ze strony domowej książnicy, dostępnej online. Na niej jako podstawowe zadania BN wyszczególniono:

– archiwizowanie literatury bułgarskiej (w Archiwum Literatury Bułgarskiej) i prowadzenie narodowego centrum bibliograficznego, w tym publikowanie retrospektywnej i bieżącej bibliografii narodowej,

– informowanie o produkcji wydawniczej i o całokształcie piśmiennictwa bułgarskiego, m.in. przez tworzenie centralnego katalogu książek bułgarskich,

– opracowanie danych statystycznych nt. działalności wydawniczej w kraju,

– przekazywanie do Międzynarodowego Centrum ISBN i ISSN danych bibliograficznych o książkach i periodykach wychodzących w Bułgarii,

– kontrolę nad realizacją dokumentów normatywnych,

– archiwizowanie dokumentów epoki imperium osmańskiego, feudalizmu i powstania bułgarskiego,

– prowadzenie centrum informacji w zakresie bibliografii dla potrzeb gospodarki, nauki i kultury,

– koordynowanie działalności bibliograficznej wszystkich bibliotek w Bułgarii,

– kierowanie Narodowym Instytutem Naukowo-Metodycznym,

– pomoc komitetom kultury w rozwijaniu jednolitego systemu bibliotecznego,

– prowadzenie Naukowo-Badawczego Instytutu Bibliotekoznawstwa, Paleografii i Archiwistyki.

Będąc największą biblioteką naukową w kraju Biblioteka Narodowa św. św. Cyryla i Metodego posiada bogaty księgozbiór z zakresu nauk humanistycznych i ścisłych. Ważną rolę odgrywa Centrum Rękopisów i Dokumentów, które gromadzi bułgarskie rękopisy, stare druki, rzadkie i cenne doku-

[5] LibEcon jest częścią większego programu „Telematics Applications". Jego zadaniem jest stworzenie bazy danych statystycznych o bibliotekach obecnych i przyszłych państw członkowskich Unii Europejskiej. Gromadzenie danych odbywa się możliwie z największym wykorzystaniem Internetu. Dane uzyskiwane są poprzez dobrowolnie wypełniane ankiety, gdzie oprócz statystyk dotyczących kolekcji, liczby czytelników czy wypożyczeń, są również zapytania o liczbę zatrudnionych i o koszty funkcjonowania bibliotek. Wzór takiej ankiety dla każdego typu biblioteki przedstawiony jest w sekcji Survey Forms. Zagregowane dane publikowane są w Internecie w formacie arkusza Excela; przewidziano możliwość ściągania całych plików. Na stronie umieszczono dane z krajów, które podpisały umowę o wolnym handlu (EFTA) oraz umowę o stowarzyszeniu z Unią Europejską. Ostatecznym celem, dla którego zbierane są statystyki, jest stworzenie bazy pod przyszłe „Millenium Study" o ekonomicznym znaczeniu bibliotek. LibEcon współpracuje z UNESCO, IFLA, EBLIDA, ISO oraz z Eurostatem. Efektem współpracy z UNESCO jest udostępnienie w sieci danych bibliotecznych tej organizacji (sekcja UNESCO Data). Oprócz danych statystycznych strona LibEcon podaje bibliografię źródeł związanych ze statystyką biblioteczną dla każdego z krajów (sekcja Sources). Na stronie znajduje się także biuletyn (Newsletter) informujący o ważniejszych wydarzeniach związanych ze statystyką biblioteczną w krajach europejskich. A. Osiewalska, *LibEcon 2000 w Polsce*. [online]; [dostęp: 19.06.2008]. Dostępny w World Wide Web: <http://ebib.oss.wroc.pl/arc/e003-14.html>.

menty. Tutaj przechowywane są ponadto słowiańskie i wschodnie rękopisy. W zbiorach można znaleźć m.in. niezwykle cenne i bogate zbiory ikonograficzne, inkunabuły, pierwodruki, mapy, czy portrety. Udostępniane są sukcesywnie w formie zdygitalizowanej w Bibliotece Cyfrowej (*Narodna Biblioteka* ... 2008b), z której można korzystać od początku 2008 r. w wielu językach, w tym w języku polskim. Oprócz przeważających usług tradycyjnych (udostępnianie prezencyjne, wypożyczanie międzybiblioteczne, usługi informacyjno-bibliograficzne) placówka powoli zaczyna świadczyć usługi wirtualne.

BN jest jednym z najpoważniejszych ośrodków badawczych w Bułgarii. Pracownicy uczestniczą w konferencjach, seminariach, spotkaniach krajowych i zagranicznych oraz prowadzą badania naukowe w zakresie:

1. teorii i praktyki bibliotekarskiej, bibliograficznej i archiwalnej,
2. tworzenia bibliografii i wykazów dokumentów z dziedziny kultury narodowej,
3. monografii historycznych i literackich na bazie kolekcji BN.

Biblioteka aktywnie uczestniczy również w działalności informacyjnej poprzez: tworzenie rekordów bibliograficznych dokumentów bułgarskich, upowszechnianie danych bibliograficznych o obcych książkach i czasopismach wydawanych na terenie kraju, udział w pracach normalizacyjnych, dostarczanie danych statystycznych o działalności wydawniczej i bibliotekarskiej Narodowemu Instytutowi Wydawniczemu, nadawanie numerów ISBN i ISSN, gromadzenie i publikowanie informacji o wydawcach w Bułgarii. Współpracuje także z innymi bibliotekami w kraju i za granicą, stanowiąc bułgarskie centrum wypożyczeń międzybibliotecznych. Współdziała z wieloma bibliotekami narodowymi, m.in.: polską, serbską, turecką, czeską, mongolską, macedońską, irańską, rosyjską, białoruską. Często otrzymuje dary zagraniczne, np. od wydawców japońskich, Stowarzyszenia Pisarzy Kanadyjskich, Stowarzyszenia Wydawców Bawarskich. Biblioteka utrzymuje kontakty z ambasadami i organizacjami kulturalnymi, o czym świadczą organizowane wystawy i konferencje naukowe. Wyraża ponadto gotowość pomocy merytorycznej innym bibliotekom w kraju – w zakresie konserwacji i ochrony zbiorów bibliotecznych.

Biblioteka Narodowa prowadzi działalność wydawniczą, publikując bibliografię narodową w wersji drukowanej, biuletyn „Wydawnictwa Bułgarskie", „Roczniki", dwumiesięcznik „Biblioteka"[6] oraz prace naukowe swoich pracowników. Aktywnie uczestniczy we współczesnej kulturze, organizując liczne wystawy i spotkania. Będąc jednocześnie najważniejszą instytucją kulturalną, współpracuje z archiwami, muzeami i organizacjami kulturalnymi. Jest członkiem IFLA, CENL (Konferencji Dyrektorów Europejskich Bibliotek Narodowych) i Międzynarodowego Centrum ISBN i ISSN. Bierze udział w projektach związanych z normalizacją i technologią bibliotekarską. Uczestniczy w programie Biblioteki Europejskiej (TEL) baz danych bibliotek narodowych oraz w pracach ISO. Pełną działalność i członkostwo w organizacjach międzynarodowych utrudniają kłopoty finansowe (Donczewa, 2005, s. 61).

[6] Czasopismo „Biblioteka" jest kontynuacją „Bibliotekarza" wydawanego w latach 1954-1991 i od 1993 – przez BN i Ministerstwo Kultury.

ZBIORY BIBLIOTEKI

Obecnie w Bibliotece znajduje się ponad 3 mln pozycji. Bogaty księgozbiór stanowią:

– kolekcja rękopisów w językach słowiańskich i obcych – liczy 1700 pozycji; jej początki sięgają czasów utworzenia Biblioteki; są to głównie książki o tematyce religijnej, wykorzystywane w liturgii i życiu zakonnym: *Ewangelie*, *Mszały*, *Psałterze*, a także dzieła starożytne, średniowieczne, z okresu oświecenia i bułgarskiego odrodzenia. Wiele manuskryptów z kościołów i monastyrów z terytorium etnicznego Bułgarii trafiło do BN przez Egzarchat Bułgarski w Konstantynopolu, Ministerstwo Edukacji Publicznej, Muzeum Archeologiczne w Sofii i dzięki osobom prywatnym,

– kolekcja starodruków, rzadkich i cennych wydań – składa się z ponad 3200 woluminów wydanych w okresie XV-XXI w. Kryterium zaliczenia do tego zbioru stanowi m.in. artystyczna oprawa, obecność autografów, ozdobnych znaków, ekslibrisów itp. Spuściznę powiększyła ogromna liczba ofiarodawców,

– kolekcja Bułgarskiego Archiwum Historycznego – była jednym z pierwszych archiwów depozytowych w kraju; tworzy ją 1,5 mln dokumentów; najstarszy dokument datuje się na XI w.; największa liczba dokumentów pochodzi z okresu od połowy XIX do połowy XX w.; znaczącą część zbiorów stanowią dokumenty związane z wyzwoleniem państwa bułgarskiego,

– kolekcja „Portrety i Fotografie" – powstała w 1879 r.; specjalny Dział Portretów i Fotografii w BN utworzono w 1948 r.; granice chronologiczne kolekcji obejmują lata 1860-1970; są to głównie fotografie znanych osobistości świata polityki i kultury,

– kolekcja Działu Orientalnego (Cywilizacji Wschodu) – w jej skład wchodzą arabskie, tureckie oraz perskie dokumenty, rękopisy, starodruki i czasopisma,

– kolekcja Map i Grafik – obecny stan to powyżej 134 950 jednostek; utworzona w 1948 r. liczyła początkowo 1500 jednostek; stopniowo rozrastała się jako najbardziej w kraju kompletny zbiór atlasów, map i globusów; zawiera wiele cennych oryginałów i reprodukcji sławnych kartografów,

– kolekcja Publikacji Urzędowych i Rządowych – różnorodna kolekcja około 500 tys. jednostek bibliotecznych, w tym – książek, czasopism, broszur, CD-ROM-ów i in.; BN zobowiązana została do jej tworzenia Dekretem Rady Ministrów z 1972 r.,

– kolekcja muzyczna – 50 tys. muzykaliów, w tym – literatury muzycznej, płyt i kaset; wydzielona z ogólnego zbioru w 1951 r.,

– Archiwum Literatury Bułgarskiej – 500 tys. jednostek bibliograficznych książek, albumów, nagrań muzycznych, dysertacji, prac i dokumentów elektronicznych powstałych po 2000 r.; zawiera m.in. wydania w małym nakładzie (do 100 egz.), wydawnictwa brajlowskie, wydania obce dotyczące znanych Bułgarów; archiwalia nie są udostępniane użytkownikom,

– kolekcja Książek i Czasopism Zagranicznych – zbiór książek liczy 767 239 wol., zbiór czasopism – ponad 10 tys. tytułów w 726 272 wol., dokumenty elektroniczne na CD-ROM-ach – ponad 650 tytułów; najważniejsze z nich to: prace naukowe i literackie, prace nagrodzone, dokumenty z kongresów i sympozjów, wydania w rzadko spotykanych językach,

– kolekcja Źródeł Informacji – jedna z najbogatszych w kraju; zawiera m.in. pierwsze wydania bułgarskich encyklopedii, słowników, bibliografii, współczesne wydawnictwa informacyjne o międzynarodowym znaczeniu i in.,

– specjalna Kolekcja Bibliotekoznawcza – unikatowy zbiór ponad 4 tys. vol. monografii i wydawnictw informacyjnych, czasopism fachowych, dokumentów organizacji bibliotekarskich, sprawozdań z konferencji i In. (*Narodna Biblioteka*, 2008a).

USŁUGI BIBLIOTEKI

BN obsługuje czytelników głównie z kręgów naukowych i uniwersyteckich (Graszkina, 2005, s. 113). W 2007 r. liczba zapisanych czytelników wyniosła 12 728 (wśród nich 6629 specjalistów, 5285 studentów i 814 innych); Bibliotekę odwiedziło ogółem 91 755 osób (*Godiszen otczet*, 2007, s. 12). Corocznie jest nieczynna w sierpniu i w każdy ostatni wtorek miesiąca. Na stronie głównej narodowej książnicy widnieje link „Usługi" kierujący z kolei do opcji „Usługi dla czytelników":

– rejestracja,
– korzystanie z materiałów bibliotecznych biblioteki,
– korzystanie z Internetu,
– usługi informacyjno-bibliograficzne,
– wypożyczanie międzybiblioteczne,
– kserokopie, fotokopie.

Zapisy czytelników odbywają się przy wejściu do Biblioteki za okazaniem dowodu tożsamości. Biblioteka wydaje trzy rodzaje kart czytelniczych: stałą (roczną z możliwością przedłużania), miesięczną i dzienną. Godziny, w których można się zarejestrować są podane na stronie internetowej. Czytelnik może zapoznać się z pełną wersją Regulaminu Biblioteki dostępnego online w formacie PDF. Warto zauważyć, że wyróżniono w nim kolorem żółtym Rozdział 10 dotyczący obowiązków czytelników, z których najważniejsze to: posiadanie karty bibliotecznej przy wejściu do Biblioteki, zachowanie ciszy w czytelniach, nieużywanie telefonów komórkowych, palenie w określonych miejscach. Cenną informację dla odbiorcy stanowi zamieszczony na końcu Regulaminu cennik różnorakich usług. Należy zwrócić uwagę na wyszczególnione usługi, dostępne tylko za zgodą dyrektora[7].

Biblioteka posiada 10 czytelni, w tym ogólne i zbiorów specjalnych. Na drugim piętrze mieści się Czytelnia Bibliotekoznawtwa, Bibliografii, Księgoznawstwa i Informacji Naukowej. Każdy posiadacz karty bibliotecznej uprawniony jest do bezpłatnego korzystania z Internetu w celach naukowych. Bardzo ważne miejsce zajmują rozbudowane usługi informacyjno-bibliograficzne. Dokonywane są na miejscu, telefonicznie, poprzez odpowiedzi mailowe. Cenną pomocą dla użytkownika jest Wirtualna Biblioteka Informacyjna (Virtual Reference Library), posiadająca bogatą listę linków do wielu instytucji krajowych i zagranicznych: archiwów, bibliotek, muzeów, organizacji i stowarzyszeń międzynarodowych, wydawnictw bułgarskich, encyklopedii, słowników a nawet mediów.

[7] Np. filmowanie materiałów bibliotecznych z okresu od XIX w. do 1944 r. (80 lewów); (2 lewy = 1 euro); z okresu po II wojnie światowej (60 lewów); skanowanie własnym sprzętem (0,80 lewa za stronę A4-); robienie zdjęć aparatem cyfrowym (0,15 lewa). Dokładnie określono również ceny usług informacyjno-bibliograficznych (przejrzenie rocznika bibliografii, zawartości czasopisma, wyszukiwania artykułów, skanowania). Biblioteka prowadzi odpłatnie także innego rodzaju usługi, jak organizowanie wystaw (sama konsultacja w tej sprawie wynosi aż 30 lewów; wybór materiałów na wystawę – 50 lewów), wynajmowanie sal na imprezy kulturalne, wycenę rękopisów i in.

Ostatni punkt Regulaminu dotyczy możliwości kserowania przez czytelników na miejscu, w placówce. Usługi ksero są stosunkowo tanie. Kopiuje się również mikrofilmy. Użytkownik może skorzystać z usługi fotokopiowania, której mogą być poddane periodyki, rękopisy, rzadkie i cenne książki na indywidualne zamówienie czytelnika, jak też przez instytucje. Większość zamówień tego typu pochodzi z wymiany międzybibliotecznej z najważniejszymi bibliotekami krajowymi i zagranicznymi. Usługi realizowane są w trybie trzydniowym lub ekspresowym w ciągu doby – za podwójną cenę.

Niezbyt udane wydaje się Archiwum na stronie internetowej, gdyż oprócz bardzo krótkiej wzmianki o 125-leciu książnicy i statystyki zorganizowanych wystaw i imprez kulturalnych w BN zamieszczono tu spis treści dwumiesięcznika „Biblioteka" (rocznik z 2004 r. i jednego zeszytu z 2003 r.). Jubileusz był dość istotnym momentem i warto byłoby podać w tym miejscu przynajmniej linki do opracowań na ten temat. Występuje również pewna nielogiczność i rozbicie, gdyż pod linkiem „Wydawnictwa" użytkownik znajdzie zawartość pisma za lata 2005-2007. Warto byłoby umieścić je w jednym miejscu.

Niezwykle istotne są informacje o katalogach BN, niestety w większości kartkowych, o rodzajach których jesteśmy informowani podobnie jak w polskiej książnicy narodowej. Obecnie Biblioteka pracuje w następujących oddziałach:

- Koordynacji Biblioteki,
- Centrum Bibliografii Narodowej,
- Centrum Rękopisów i Archiwaliów,
- Centrum Informacji Bibliograficznej,
- Nabytków,
- Katalogowania,
- Badań Czytelnictwa,
- Restauracji i Konserwacji,
- Wydawnictw.

Działalność na wielu polach, zwłaszcza współpracy zagranicznej, utrudniają Bibliotece niedostateczne finanse. Z tego powodu w ostatnich kilkunastu latach zmniejszono też liczbę pracowników (Dipczikowa, 2005, s. 69-70). W 2007 r. pracowało 277 osób (*Godiszen otczet*, 2007, s. 78). Biblioteka nie nadąża również z komputeryzacją. Brakuje bowiem stanowisk komputerowych dla użytkowników chcących korzystać z Internetu i CD-ROM-ów. Nadal nie jest miejscem do korzystania z baz czasopism pełnotekstowych online. Pomimo że ma dostęp do bazy EBSCO, w dalszym ciągu pozostaje biblioteką oferującą czasopisma w wersji tradycyjnej (Graszkina, 2005, s. 115-116).

PODSUMOWANIE

Biblioteka Narodowa św. św. Cyryla i Metodego jest najstarszą instytucją kulturalną w Bułgarii. Jej historia kształtowała się w ścisłym związku z losami państwa. Wpłynęły na nią warunki polityczne, społeczne i kulturalne. W każdym okresie pełniła jednak rolę centralnego ośrodka gromadzącego dorobek narodowy, co spowodowało nagromadzenie bogatego i cennego księgozbioru. Personel książnicy borykał się z wieloma problemami. Na początku należało upomnieć się u władz o egzemplarz obowiązkowy, w okresie międzywojennym brakowało odpowiedniego budynku, po wojnie służyć miała systemowi, a po 1989 r. przeszła trudną transformację. Obecnie przeżywa proble-

my finansowe, które nie pozwalają na odpowiednie wyposażenie techniczne Biblioteki i swobodne uczestnictwo w programach międzynarodowych. Powoduje to wyraźne opóźnienie w szybkim rozwoju technologii względem zagranicznych bibliotek narodowych.

Pozostając największą biblioteką naukową w kraju, nadal świadczy głównie usługi tradycyjne na miejscu. Należy docenić powolne wdrażanie usług wirtualnych, do których należą: dostęp online do bibliografii narodowej, katalogów elektronicznych, spisu treści własnego czasopisma „Biblioteka", pożytecznych linków. W ostatnim czasie należy odnotować fakt uruchomienia Biblioteki Cyfrowej dostępnej w wielu językach.

BN jest ośrodkiem informacji o piśmiennictwie bułgarskim, prowadzi działalność naukową, wydawniczą i kulturalną. Jej dalsze funkcjonowanie, rozwój i finansowanie zależne są od świadomości dużej roli, jaką instytucja odgrywa w zachowaniu dziedzictwa narodowego.

BIBLIOGRAFIA

Bałabanow, Aleksandyr (2003). Biblioteka i direktori. W: *Istorija na bibliotekite w Byłgarija ot srednowekowieto do sredata na 40-te godni na XX wek: sbornik statii* pod red. I. Jankowa. Sofia: Uniwersitetsko izdatelstwo „sw. Klimat Ohridski", s. 225-226.

Bałabanow, Aleksandyr (1934). *Iz edin żywot*. Sofia.

Borow, Todor (1981). *Kniga i literatura*. Sofia.

Borow, Todor (2003). Narodnata biblioteka i byłgarskata literatura. W: *Istorija na bibliotekite w Byłgarija...*, s. 227-237.

Byłgarska kniga: encikłopedia. (2004) oprac. A. Gergowa, Sofia-Moskwa: Pensoft.

Cirlić, Halina (1958). Bibliotekarstwo bułgarskie. *Zeszyty Przekładów Biblioteki Narodowej*, z. 3, s. 1-8.

Chadżichristow, Christo (2003). Marin Drinow i bylgarskata Nacionalna biblioteka. W: *Istorija na bibliotekite w Byłgarija...*, s. 218-222.

Dimczew, Aleksandyr (2005). Narodnata biblioteka – biblioteka na wsiczki byłgari. W: *Bibliotekata – minało i nastojaszte*. Sofia: Narodna Biblioteka „św. św. Kirił i Metodij", s. 73-78.

Dipczikowa, Aleksandra (2005). 125 godini Narodna biblioteka – razmisli za nastojaszteto i bydeszteto na institucijata. W: *Bibliotekata – sweten na 125-godiszninata na Narodnata biblioteka „św. św. Kirił i Metodij"*. Sofia: Narodna Biblioteka „św. Kirił i Metodij", s. 66-70.

Donczewa, Aneta (2005). Uczastie na Narodnata biblioteka w meżdunarodni profesionalni inicjatiwi. Meżdunarodna dejnost, proekti i programi. W: *Bibliotekata – minało i nastojaszte: jubileen...*, s. 61-64.

Encyklopedia wiedzy o książce (1971). Wrocław [i in.]: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.

Esdaile, Arundel (1958). Państwowa Biblioteka im. Wasyła Kołarowa w Sofii. *Zeszyty Przekładów*, z. 3, s. 13-19.

Godiszen otczet (2007) [online]; [dostęp: 22.01.2009]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.nationallibrary.bg/otchet2007.pdf>.

Graszkina, Wania (2005). Sywremenno systojanie na komplektuwaneto na nauczna periodika w Narodnata biblioteka. W: *Bibliotekata – minało i nastojaszte: jubileen...*, s. 113-119.

Green, Andrew (2008). National libraries: where next? " [CD-ROM]. W: „Seria III nr 5: W: *Biblioteka: klucz do sukcesu użytkowników*. Red. Maria Kocójowa. Kraków.

Ireczek, Konstantin (1932). *Byłgarski dnewnik*. T. 2. Sofia.

Izdanija na Nacionalnata bibliografia [online]; [dostęp: 13.04.2008]. Dostępy w World Wide Web: < http://www.nationallibrary.bg/cnb.html>.

Janczak, Barbara (2006). Rosyjska Biblioteka Narodowa. Dawniej i dziś. *Przegląd Biblioteczny*, z. 2, s. 188-199.

Janakiewa, Elena (2005). Za edin uspeszen model na sprawoczno obsłużwane w nacionalna biblioteka i kyde sme nie. W: *Bibliotekata – minało i nastojaszte: jubileen...*, s. 138-144.

Karaangow, Petyr (1987-1988). 110 rocznica utworzenia Biblioteki Narodowej im. Cyryla i Metodego w Sofii. *Rocznik Biblioteki Narodowej* 1987-1988, z. 23/24, s. 91-97.
Narodna Biblioteka „Sw. Kiril i Metodij" (2008a). [online]; [dostęp: 2.02.2008 r.]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.nationallibrary.bg/collection.html>.
Narodna Biblioteka „Sw. Kiril i Metodij" (2008b). *Digitalna Biblioteka* [online]; [dostęp 9.06.2008]. Dostępny w World Wide Web <http://193.200.14.178/scripts/cgi/dwis.pl>.
Narodna Biblioteka „Sw. Kiril i Metodij" (2008c). *Istorija* [online]; [dostęp: 5.11.2007 r.]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.nationallibrary.bg/history.html>.
Penelow, Iłko (2005). Nacionalnata biblioteka i syzdawaneto na biblioteczna cenzura w Byłgaria (1945-1957). W: *Bibliotekata – minało i nastojaszte: jubileen sbornik...*, s. 96-103.
Tilewa, Wiktorija (2003). Sofijskata narodna biblioteka – wrystnica na Oswobożdenieto. W: *Istorija na bibliotekite w Byłgarija...*, s. 203-217 .
Ustawa o ochronie i rozwoju kultury (1999). *Dyrżawen Westnik* nr 50 z dn. 1.06.1999 r.
Wasilewski, Tadeusz (1988). *Historia Bułgarii*, Wrocław [i in].
Wyłczew, Christo (2005). Narodnata biblioteka „św. św. Kiril i Metodij" – gławen faktor w istorijata na depozita na bylgarskata kniżnina. *Biblioteka* 2005 nr 3-4, s. 20-22 .
Zotowa, Kremena (1979). 100 lat Biblioteki Narodowej im. Cyryla i Metodego [tłum. H. Cirlić]. *Bibliotekarz*, z. 3, s. 57-58.

EVELINA KRISTANOVA
Department of Library and Information Science
University of Lodz
e-mail: evlin@toya.net.pl

ST. ST. CYRIL AND METHODIUS NATIONAL LIBRARY IN SOFIA. PAST AND PRESENT

KEYWORDS: Activity of national libraries. National Library of Bulgaria. St. St. Cyril and Methodius National Library in Sofia.

ABSTRACT: Past and present activity of St. St. Cyril and Methodius National Library in Sofia is discussed. The library in question, the largest and the oldest cultural institution in Bulgaria, continues performing its traditional tasks alongside the implementation of new technologies and virtual services. Furthermore, it participates in many new international projects and conducts research in the field of library science, book studies, publishing, archiving, restoration and conservation of manuscripts.

Tekst wpłynął do redakcji 12 lipca 2008 r.